

Telegraful

Organ național-biser

Str. Șaguna 8

2 ex. (Of.)
Asociațiunea pentru literatura română și
cultura poporului român
Sibiu

Abonamentul:

Un an 500 Lei. — Șase luni 250 Lei. — Trei
luni 130 Lei. — Pentru străinătate un an 900
Lei. — Pentru America 4 Dolari.
Ziarul apare Marțea și Vinerea

Correspondențele

să se adreseze Redacției Telegraful Român
strada Mitropoliei Nr. 45. — Scrisori ne-
francate se refuză
Articole nepublicate nu se înapoiază

Prețul inserțiunilor:

un șir petit 6 Lei pentru odată, dacă se
blică de mai multe ori se dă rabatul cuv

și inserțiunile

lastrăilei ziarului Te-
Român, Sibiu, str. Mitropoliei 45

In haină de sărbătoare

(=) Dumineca trecută Sălajul întreg a îmbrăcat haină de sărbătoare. În mijlocul unei mari asistențe de intelectuali și țărani, veniți și din respectabile depărtări, s'a inaugurat, la Șimleul Silvaniei, bustul de bronz ridicat lui *Simeon Bărnăuț* din inițiativa și munca unor tineri altruiști și însuflețiți pentru nobile înfăptuiri.

Cine a fost Simeon Bărnăuț, o știe generația de astăzi, trecută prin școală românească și intrată în deplinătatea drepturilor sale firești, — dar o știe în deosebi Ardealul, care în politica sa națională s'a îndrumat conform punctelor vestite și formulate de Bărnăuț în adunarea memorabilă istorică, prezidată de doi vlădici români, între cari unul — cel de adevărată valoare — era Andrei Șaguna.

Al treilea punct, al rezoluției de pe Câmpia libertății, glăsuia: *Națiunea română se declară și se proclamă de națiune de sine stătătoare și de parte întregitoare a Transilvaniei, pe temelul libertății egale...*

În fața strălucitei figuri a lui Simeon Bărnăuț, care a fost

sufletul marei adunări naționale de pe malurile târnăvene, patimele zilei au amuțit pentru moment, și toate condeele, fără deosebire de partid politic, au adus prinos de laudă și recunoștință memoriei celui nemurit în bronz și care striga odinioară cu gând de profet: *Toți românii la un gând să lucre, pentru că națiunea română trebuie ridicată cu unite puteri.*

*

Născut în 2 August 1808, în Bocșa română a Sălajului, din părinți țărani, a învățat carte mai întâi la Șimleul, care azi îi desvelește monumentul. Apoi trece la Careii mari și la Blaj, unde învață filozofie și teologie, ajungând prefect în seminarul teologic, mai târziu profesor la liceu.

Blajul de atunci însă, — în frunte cu un episcop, pe care ungurii îl preamăreau din cauza sentimentelor sale maghiarofile — l-a lipsit, pe cel cu sentimente «prea românești», de postul și beneficiul avut. Înălăturat din Blaj în 1843 Bărnăuț trebuie să desbrace haina preoțească și să înceapă din nou o viață de student: se înscrie la academia de drepturi în Sibiu și urmează cursurile până în 1848. În anul acesta roste-

ște celebrul cuvânt, în ziua când pe Câmpia libertății de lângă Blaj se adunară patruzeci de mii de români veniți «cu merinde în spate» și în frunte cu preoții lor și cu un tineret plin de sfânt entuziasm. Izbucnind revoluția, Bărnăuț lucrează ca vicepreședinte al comitetului național, apoi al comitetului de pacificare, alături de Bălășescu, Laurian, Cipariu ș. a. După ocuparea Sibiului de insurgenții unguri, în Martie 1849, Bărnăuț se refugiază trecând Carpații și după multe și grele suferințe ajunge la Viena. În anii următori ascultă prelegeri la facultatea juridică din Viena, pe urmă la Pavia, unde în 1854 ia diploma de doctor în drepturi. În acelaș an, chemat în Moldova, ocupă o catedră în Iași, întâi la liceu, apoi la facultatea filosofică și la cea juridică.

Titu Maiorescu făcuse o aspră critică despre cartea lui Bărnăuț, *Dreptul public al românilor*; Eminescu însă este mai drept, arătând desăvârșit respect pentru covârșitoarea personalitate a lui Bărnăuț, «ale cărui merite pe alt teren, — zice poetul — nu i-a venit nimănui în minte de a le contesta.»

După nouă ani de activitate în Iași, de unde urmărea cu mult

interes desfășurarea lucrurilor din Ardeal, Bărnăuț bolnav întrerupe prelegerile în Decembrie 1863, și în Mai anul următor presimțind apropierea morții, cu nervi sleiți pleacă spre pământul mult dorit al nașterii sale. Pornind dela Iași peste Bistrița către Sălaj, sosește în Valea Almășului, la 28 Mai, și moare acolo, împlinind vârsta de 56 de ani, ear în 3 Iunie este înmormântat în Bocșa lui iubită, pe care n'a mai revăzut-o. —

Un membru de astăzi al Academiei române și profesor universitar caracterizează — cu prilejul serbărilor de acum — pe Simeon Bărnăuț în următoarele nimerite cuvinte:

Acest «adevărat atlet al românismului» a rămas până în vremile noastre tot atât de luminos, ca în sufletul generației sale. Nu l-au atins nici polemicele pe care le-au stârnit mai târziu idelle lui revoluționare, și nici sectarismul strâmt n'a îndrăznit vreodată să-i întunece imaginea de apostol al naționalismului român.

A fost și rămâne al nostru, al tuturor.

FOIȘOARA

CUVÂNTARE

— Rostită de părintele consilier mitropolitan, Dr. V. BOLOGA, la desvălirea TROIȚEI din Geoagiul de sus în 24 August 1930, ridicată de Clerul ortodox-rom. din protopopiatul Aiud (județul Alba) în memoria fericirilor noștri părinți, preoți și călugări dela Mănăstirea din Geoagiul de sus, care au apărut-o în timpul persecuțiilor din trecut (secl. 16—19), ca adevărați martiri ai neamului. —

Prăznuim astăzi pomenirea strămoșilor noștri, care, după cuvântul Apostolului, curgerea au plinit și credința au păzit. Ne obligă la această sfântă pomenire, virtuțile lor creștinești în care au trăit și prin care au întărit credința neamului.

Și pentru că să înțelegem mai de-aproape sufletul acestor vrednici înaintași, trebuie să ne întoarcem privirile noastre cu mai multe sute de ani înainte, până chiar la strălucita domnie alui *Stefan cel Mare* al Moldovei, care cu mână tare și cu braț

înalt a cărmuit poporul român între anii 1457—1504. Acest Domn al Moldovei a întemeiat Episcopia noastră dela Cluj, care se numia pe atunci Episcopia Vadului, Feleacului și a Clujului și care numai după grele veacuri de iobăgie a poporului român, a putut să fie reînființată din nou, în zilele noastre, după fericita întregire a neamului românesc.

Cătră sfârșitul vieții lui *Stefan cel Mare*, pe tronul Munteniei, vechea țară românească, ajunsese Voivodul *Radu cel Mare* sau *Radu al IV-lea*, între anii 1496—1508. Un Domn mai mult evlavios decât războinic, cu multă râvnă pentru orânduirea și organizarea bisericii noastre strămoșești, știind prea bine, că frica Domnului este începutul înțelepciunii pe acest pământ.

Radu cel Mare trăia în legături de prietenie cu Regele Poloniei, iar dela Regele Ungariei, *Matieu Corvinul*, stăruia să dobândească stă-

pânirea Făgărașului și Amlășului, care le-au stăpânit și alți înaintași ai săi. Dar *Matieu Corvinul*, deși român și el după tată, nu s'a învoit la aceasta, sub cuvânt că și el are trebuință de acele ținuturi. Dar i-s'a dat în schimb, mai târziu, prin mijlocirea Regelui Poloniei, domeniul dela *Geoagiul de sus* de care se țineau 19 sate. Așa a ajuns *Radu cel Mare* să stăpânească domeniul Geoagiului de sus cu satele din împrejurime, pela anul 1503/4.

Pe vremile acelea însă, țările noastre, în care locuim și astăzi, ajunsese în mare zarvă și mare turburare. Pretutindeni era nerânduială, foc și foamete adese-ori, pentru că armatele turcești umblau de-a-valma prin țările răsăritului și sdrobiseră toate puterile vecine, trecând prin ascuțișul sabiei și pe Regele Ungariei, *Ludovic al II-lea*, în lupta sângeroasă dela Mohács din 1526.

Atunci a rămas țara fără căpetenie și a ajuns să fie măruș de

ceartă între Turci, Nemți și Unguri, între care s'a și bucat mai în urmă.

Multe fărădelegi s'au petrecut atunci pe pământul nostru. Multe bătăi și sfășieri sângeroase, adese-ori între frații de acelaș sânge. Și nu odată s'a întâmplat, că Voievozii români din Moldova și Muntenia, au trebuit să treacă munții și să tăbă-rască cu oștirile lor în țara noastră, pentru ca să restabilească aici liniștea între popoare.

Strămoșii noștri și atunci locuiau mai ales în părțile muntoase ale Ardealului. Și erau atât de mulți, că făceau împreună toate celelalte limbi din Ardeal: Unguri, Sași și Săcui. Și cu toate acestea, legile țării nu voiau să știe de ei, nu voiau să-i recunoască. Numai Ungurii, Sașii și Săcuii se puteau bucura de bunurile țării, pe Români li socotiau de iobagi, robi ai pământului, buni numai pentru lucrul lui. Grea soarte pentru părinții noștri!...

Eroi si muceniei ai ortodoxiei

de Prof. I. LUPAŞ

membru al Academiei române

Note pe marginea volumului II al cărții dlui prof. universitar Silviu Dragomir: „Istoria desrobirii religioase a românilor ardeleni, Sibiu 1930”.

I

Intr'un recent manual de istorie bisericească pentru școalele secundare*) am dat următoarea lămurire privitoare la caracterul specific al creștinismului înrădăcinat în sufletul poporului nostru:

«Prin trecerea Ungurilor la biserica romano-catolică s'a creat Românilor ardeleni o situație destul de grea. Căci biserica papei, pornită totdeauna spre cuceriri și propagandă a imprimat regatului ungar caracterul de regat «apostolic» și i-a impus datoria, să răspândească în toate părțile catolicismul în paguba bisericii răsăritene. Din partea scaunului papal din Roma au fost neconținute îndemnulurile către regii Ungariei, cari adeseori se obligau cu jurământ pe Sf. Evanghelie să facă tot ce le stă în putință, ca să aducă pe toți supușii lor la ascultare față de scaunul papal. Nu au reușit însă a-și duce la îndeplinire promisiunile acestea, cu oricât de strajnice jurăminte ar fi fost ele întărite. Românil ardeleni au rezistat cu suflet eroic tuturor amenințărilor și ispitelor, cărora au fost supuși din partea regatului ungar și a bisericii catolice. În documentele vechi se face amintire și de preoți catolici, cari trăgeau în țeapă pe țărani români din Ardeal «more patrio» — după obiceiul țării.

Dar, cum în tot răul este și un bine, prigonirile acestea seculare au deschis tot mai mare prăpastie între Ungurii catolici stăpânitori și între Românil ortodocși ingenunchiați. Dacă Ungurii ar fi rămas în legături cu biserica răsăriteană, fiind sprijiniți de împăratul și de patriarhul din Con-

stantinopol sau dacă Românii sar fi trecut și ei la catolicism, ar fi putut întâmpla, ca procesul de contopire sufletească cu Ungurii să aibă rezultat în cursul timpului și poporul român să dispară din istorie.

Așa, însă, Românii s'au oțelit în luptele lor necumate contra Ungurilor și contra catolicilor. În focul suferințelor grele, mucenicești s'a lămurit sufletul lor creștinesc, iar concepția lor de viață resemnată, contemplativă, pasivă din primele secole ale creștinismului daco-roman s'a transformat cu timpul în una dinamică, luptătoare fără preget pentru păstrarea credinței strămoșești.

Dovezile de îndârjire eroică, manifestată de Români în lupta lor perpetuă contra catolicismului militant și agresiv, nu lipsesc nici în epoca regilor unguri din dinastia arpadiană și angevină, nici mai târziu în timpul pricipilor calvini ai Transilvaniei, când religia dominantă oficială în această provincie fiind calvinismul, care a reușit să împingă pe catolici în defensivă, preoții și țărani români au luptat cu același succes împotriva încercărilor de proselitism protestant.

Dar va recunoaște oricine și-a dat silința să pătrundă rostul și spiritul timpului din epoca renașterii, că protestantismul în nici una din nuanțele sale, nici în cea luterană, nici în cea calvină sau unitară nu a devenit atât de brutal față de biserica română, cum se întârșează în secolul al XVIII-lea catolicismul agresiv, patronat de Habsburgi și nesfârșit a recurge la metodele cele mai drastice făcând printre Românil ardeleni proselitism religios cu sabia și cu tunul, cu temnițele și cu furcile ridicate în piețele publice, amenințând cu spânzurațoare pe cei renitenți.

Va rămânea o pagină de glorie neperitoare în istoria neamului nostru lupta, care a durat atâta timp între umilii preoți și țărani români din Ardeal de o parte, atotputernicii catolicismului unguresc și vienez de alta. Îndârjirea dădică și eroismul creștinesc, gata în toată clipa de orce sacrificiu, a ajutat satele ardeleni între anii 1750—1762 să împingă la faliment lamentabil politica proselitismului catolic ocrotit de Habsburgi cu

toate resursele imperialismului lor și să ducă la biruință strălucită ortodoxia maltrată cumplit peste șase decenii și decretată oficial, în repetate rânduri, ca inexistentă în cuprinsul Ardealului.

Biruința aceasta a trebuit plătită scump, în cursul revoluției țărănești condusă de călugărul Sofronie, ca și mai înainte, prin sacrificiile nenumăraților preoți, preotese, copii, țărani bătrâni și tineri, întemnițați, bătuți și schingiuiți fără nici o cruțare.

Cartea dlui profesor Silviu Dragomir, intitulată Istoria desrobirii religioase a Românil ardeleni în secolul XVIII (vol. I 1920 și vol. II 1930) — această roadă a unor cercetări îndelungate de peste două decenii în diferite arhive din țară și din străinătate — cuprinde un emoționant martiriologiu al ortodoxiei românești, înșirând pe temeiul actelor și dovezilor contemporane numele și suferințele zecilor și sutelor de mucenici uitați, cari au pățimit chinuri și moarte eroică în lupta pentru apărarea credinței și a libertății sufletului lor.

Pe lângă preoții martiri: popa Ioaneș din Găleş, aruncat în temniță de veci la Kufstein, popa Moise Măcinic din Sibiel, popa Ioan din Acliu, popa Cosma din Deal, popa Ioan Pluăriu din Sadu ș. a., pe lângă țărani nelăfricați, ca Oprea Miclăuș din Săliște, care după 30 de ani de închisoare pieri în temnița din Kufstein, ca Moga Triflea din Orlat și Bucur Bărsan din Gurariului, cari au murit pe drum întorcându-se din Viena, — nu lipsește nici martiriul femeilor ortodoxe: 10 țărance din satul Colun au fost desbrăcate în piața Sibiului și bătute cu câte 12—15 bice în ziua de 21 Ianuarie 1760. Nu lipsește nici martiriul pruncilor: preoteasa popii Cosma din Deal fiind aruncată în temniță cu un copilăș la sân, acesta a degerat de frig!

Conducătorii și slujitorii bisericii ortodoxe române au datoria, să ia măsuri pentru pomenirea cu laudă a tuturor martirilor credinței străbune! Sfântul Sinod ar fi de dorit, să se trezească din tradiționala-i letargie, procedând atât la canonizarea lui Constantin Brâncoveanu și a fiilor săi răpuși de iataganul turcesc, cât și la

aceea a preoților, țărănilor, femeilor și copiilor ardeleni martirizați de occidentalismul habsburgic!

II

Publicând darea de seamă asupra 1-ului volum al acestei serii importante, exprimam speranța (cf. Anuarul Institutului de Istorie Națională Cluj v. I, pag. 362) că materialul prețios din anexele lui va fi valorificat în volumul următor, a cărui apariție împlinește în adevăr cu prisosință această speranță. Volumul al II-lea dă în capitolele continuative VII-XIV, o analiză amănunțită și temeinică a frământărilor și revoltelor religioase, cari au sbuciumat viața Românil ardeleni în anii 1651—1761. Icoana zugrăvită de d. Dragomir în lumina dovezilor contemporane este de un palpitant interes. Preoții și țărani umili din satele ardeleni luptă cu tenacitate uimitoare împotriva politicii de proselitism catolic a Habsburgilor și izbutesc în cele din urmă, cu prețul unei serii întregi de chinuri și suferințe mucenicești, să împingă spre faliment această agresivă politică a curții împărătești din Viena, realizându-și vechia dorință de a vedea în fruntea bisericii lor iarăși un vâdică ortodox și spulberând astfel dogma mincinoasă, inventată pe la 1736, că toți Românii ardeleni ar fi urmat apostasia mitropolitului Atanasie și biserica ortodoxă ar fi încetat de a mai exista în provincia aceasta.

Acest rezultat important l-a putut obține poporul român ortodox din Ardeal mai întâi prin țăriia lui sufletească, din care a izvorât hotărârea eroică, exprimată categoric în nenumărate rânduri prin cuvinte ca acestea: «nouă nu ne trebuiesc popii cei uniți până la moarte; mai bucuroș moartea vom pofti decât pe ei să ne stăpânească», cum scriau Săliștenii la sfârșitul anului 1756 într-o adresă a lor către mitropolitul sârbesc Nenadovici din Carlovit.

Dar pe lângă acest important factor sufletească al spiritului de sacrificiu și al creștinismului eroic, au contribuit la accelerarea biruinței și factori de ordin extern, cum era situația critică a monarhiei habsburgice în cursul războiului de 7 ani (1756-1763), alianța ei cu Rusia, care începuse

*) Cf. I. Lupaș, Istoria bisericii ortodoxe române. București. Socec 1930 pag. 18—19.

După multe asemenea năpăstui, la 1556, ajunse Ardealul definitiv sub stăpânirea Reginei *Izabela*, fiică a Regelui Poloniei, acum văduva soției a fostului Voievod al Ardealului și Rege încoronat al Ungariei: *Ioan Zapolya*. Ea cărmuia țara în numele fiului său minorean: *Ioan-Sighismund*, și e de însemnătate, că sub domnia ei se petrec mai multe lucruri de interes pentru noi.

1. În 25 Nov. 1556, se ține Dieta țării la Cluj, prin care s'a pus temelia Voievozilor naționali ai Ardealului de viță ungurescă, care un veac și jumătate au hotărât apoi soarta Ardealului. Tot atunci s'a întemeiat și întărit credința cea nouă a reformățiunii, calvinismul primit de Unguri și luteranismul primit de Sași. Iar bisericii catolice i-s'a dat cea din urmă lovitură, prin nimicirea episcopiei catolice din Bălgrad sau Alba-Iulia, prefăcându-se averile ei în averi lumești, pentru trebuințele țării.

2. În 1 Iunie 1557, s'a ținut o nouă Dietă în Turda, în care s'a proclamat libertatea religiei: fie-care să urmeze legea care-i place. Și tot atunci s'a hotărât în favorul reformățiunii, ținerea sinoadelor bisericești naționale.

Acestea s'au petrecut cu străinii. Dar sub Regina *Izabela* și virtutea Românilor a fost recunoscută încălțva, și bărbăția lui a fost apreciată. Fiul ei, moștenitorul tronului, a învățat limba românească, alături de celelalte limbi ale țării și ale apusului, iar Românilor-Bănățeni le-au întărit anumite privilegii, drepturi pe care ei le aveau din vechime dela Regii Ungariei, ca mulțămintă pentru «scutirea și apărarea valurilor Dunării» împotriva năvalei Turcilor.

Și Românilor-Ardeleni le-a făcut bine aceasta Regină. În 1557, când s'a nimicit Episcopia catolică din Alba-Iulia, le-a dat ca episcop pe învățatul *Cristofor* din Mănăstirea dela Geoagiul de sus, poruncind tuturor preoților, călugărilor și tuturor oamenilor de ori-ce stare și condiție, să cunoască pe *Cristofor* de episcop al Mănăstirii din Geoagiul de sus, să asculte de dânsul, să se supuie lui, și să-i dea toate venitele, care au obicinuit a-se da lui din vechime. etc.

A lăsat apoi aceasta Regină și un suvenir frumos pentru noi, anume a dăruit, din bunătatea inimii sale, un clopot frumos bisericii noastre ortodoxe-române din Stremț.

Acest clopot, cu numele Reginei *Izabela* gravat pe el ca dăruitoare, și astăzi se poate vedea în turnul bisericii noastre din Stremț. Iată deci, cum și după patru sute de ani, pomenim cu drag și cu recunoștință numele unei Regine înțelepte și a faptei sale creștinești.

Precum se vede din acestea, în Geoagiul de sus din vechime am avut Episcopie ortodoxă-română, cu moși și venite bogate. Durere însă, că mai târziu le-am pierdut. Pentru că după *Izabela* a urmat în domnie fiul ei *Ioan-Sighismund* dela 1559—1571, sub care s'a mai păstrat libertatea religiei, proclamată sub *Izabela* la 1557. Lui *Ioan-Sighismund* însă, i-a urmat pe tron *Stefan Báthori* sub care s'a adus legea afurisită, ca cei de credința românească sau grecească să fie suferiți numai pe timp anumit, după placul Voievozilor și al Nobililor. («Az oláhok vagy Görögök szektáján levők pro tempore szenvedtetnek, usque beneplacit Principum et Regnicolarum.»)

Dela aceasta dată se încep prigonirile bisericii române și se continuă cu nerușinată patimă, întâi din partea Voievozilor calvini ai Ardealului, apoi din partea lezuților,

preoților catolici, ducându-o cei din urmă până la desbinarea, în care și astăzi se mai află. Au tăbărit atunci dușmanii asupra bisericii, au jăfuit-o și au prădat-o, bine știind, că *clne lovește în biserica română, lovește în poporul român*.

Aceasta soartă amară a îndurat-o și episcopatul român-ortodox din Mănăstirea dela Geoagiul de sus. I-s'a nimicit episcopia, i-s'a luat averile, pădurile și toate venitele ei, care au trecut mai târziu, partea cea mai mare, în mâna episcopiei catolice din Alba-Iulia.

Ce a mai rămas din ruinele acestei Mănăstiri, voiu arăta acum pe scurt. Dar pe valea Geoagiului, care isvorește de sub minunata stâncă «*Detunata*» de lângă Abrud, au fost două Mănăstiri. Una în Geoagiul-Suseni, aci înaintea ochilor noștri, pe coama acestui deal uriaș, bogat odată în pomet, astăzi mai redus din cauza slăbiciunii noastre, pentru că unde îmbătrânește și se stinge un pom, ar trebui alți 2—3 puși în locul lui, ca nici odată să nu scadă numărul pomilor, mai vârtos să se sporească, căci sunt un isvor atât de binefăcător pentru noi. În aceasta Mănăstire a fost instalat ca episcop

a-și face un titlu de glorie din ocrotirea creștinilor ortodocși prigonii de regimurile eterodoxe, sprijinul mitropolitului sârbesc din Carioviț, legăturile indestructibile cu ierarhia din Principatele Române și, în măsură destul de însemnată, atitudinea fanatică, adeseori sălbatecă, a odiosului episcop din Blaj, Petru Pavel Aron, al cărui hiperzel de inquisitor abia a reușit într-un târziu curtea din Viena să-l mai potolească.

În zadar se silia acest vlădică Aron, pe la 1750, să dovedească prin date statistice tendențioase, că nu ar mai fi în Ardeal decât 30 de preoți ortodocși, în zadar aleargă anul următor la Săliște, la Tilișca, și Lancrăm, să stoarcă prin mijloace detestabile câteva iscălituri pentru «legea împăratului», nu mai putea să amăgească pe nimeni, nici măcar pe consilierii catolici ai guvernului ardelean. Ajunseseră și aceștia din urmă să privească adevărul în față și să mărturisească fără înconjur, că Românii ardeleni nu doresc să urmeze «decât dospitura șismaticilor vecini din Muntenia și Moldova».

Oricâte jafuri, bătăi, întemnițări, pedepse în bani și alte brutalități puneau la cale protopopii uniți, ca cel din Daia sau cel din Armeni, cu ajutorul armatei și al organelor administrative, împotriva preoților și țăranilor ortodocși, toate aceste violențe nu puteau să intimideze decât un număr disparent de oameni slabi de înger; iar în sufletul poporului român aveau darul să trezească cele mai fierbești sentimente de repulsiune și de revoltă justificată.

Manifestările ostile oricărui contact cu episcopul unit sau cu preoții lui erau neîntrerupte, după cum neîntrerupte erau și cererile pentru un episcop propriu, ortodox, pentru preoți ortodocși, de cari se simțeau țăranii legați cu toate fibrele vieții lor sufletești. După ce au luat cunoștință de rezultatele anchetei din Hălmgau, în mod firesc doriau și ortodocșii ardeleni să li se lămurească situația prin o anchetă la fel. Guvernul ardelean făcea însă tot ce-i sta în putință pentru a împiedeca o astfel de anchetă, între Români, deoarece se temea — după cum arată adresa din 22 Mai 1756 — că tot ce s'a reali-

zat «sub Augusta Dinastie Austriacă în materie de unire, cu cea mai grea trudă și cu cheltueli atât de mari, s'ar prăbuși într-o clipă» și s'ar împrăstia ca fumul, fiindcă «poporul valah prost, nesiatornic și temerar s'ar întoarce în întregime la dospitura greacă, pricinuind prin întoarcerea sa, dacă nu îndată, totuș succesiv, tulburări mari chiar și în situația politică a țării» (pag. 26).

Același lucru îl spusese, ceva mai înainte și delegații popa Ioan din Poiana și Toma Maieru din Răhău mitropolitului din Nenadovici arătându-i într-o petiție (1755) că vlădică Aron din Blaj «a umplut toate temnițele de robi preoți și mireni», dar dacă s'ar constitui o comisie de anchetă ca în Hălmgau sau ca la Oradea, n'ar mai rămânea 10 uniți în Ardeal (p. 34).

Mitropolitul din Carloviț, cu toate că primise de repetate ori dela curtea din Viena ordine categorice de a nu se mai amesteca în chestiunile religioase ale Românilor ortodocși din Ardeal, avea îndrăzneala să țină contact neîntrerupt cu preoții și țăranii ardeleni, cari îl cercetau adeseori cu jalbe și petițiile lor înduioșătoare. Pentru această îndrăzneală s'au deslănțuit prigoniri aprige asupra preoților și țăranilor ortodocși din Ardeal: popa Cosma din comuna Deal fu deținut 60 de săptămâni în temnița din Alba Iulia, câtă vreme preoteasa lui cu copilul mic la sân fu arestată de uniți la 13 Decembrie 1752 și ținută în frig, încât i-a degerat copilul.

Protopopul unit din Daia, Avram Pop, prinse și pe tatăl popii Cosma, un țăran bătrân, ținându-l închis 4 săptămâni. Ministrul rusesc din Viena, Mihail Bestuzev-Rjumin intervenind pentru Cosma, acesta fu libertat din temniță. Dar nu a descurajat în lupta lui pentru ortodoxie. În timp de 10 ani încă de 28 de ori au mai cercat uniții să-l prindă. Într'un rând protopopul din Daia vine cu ajutor militar (12 raitări) în satul Deal și neputând pune mâna pe Cosma, prinde mai mulți săteni, li afumă cu paie ude, fiindcă «nu s'au plecat sub nație». Pentru același motiv o mulțime de țăranii sălișteni fură aruncați în «beciurile Sibiului», iar preoții lor legați în obezi de fier (2 cât 2 ca dobitoa-

cele) și ținuti 4 luni în temniță (1754). Cu toate aceste suferințe, când vicarul Gherontie Cotorea încercă să-i înduplece a se lepăda de «patriarhii cei mincinoși ai răsăritului», bieții oameni chinuți răspund cu hotărâre admirabilă că «vor fi și ei mincinoși cu patriarhii și cu tot răsăritul, dar nu se vor uni» cu Blajul (40). Preoteasă popii Dan din Tilișca a fost de 5 ori arestată în anii 1747—1755, a popii Ioan din Poiana, a popii Avram din Cugir, n'au rămas cruțate nici ele, precum nici alte 16 femei, ținute timp de 14 săptămâni în temniță.

Săliștenii scriau din nou mitropolitului Nenadovici rugându-l să grăbească a le da «episcop pravoslavnic», până nu-i «apucă în mreaja unației». Tăvărul preot Ioanaș din Galeș, fiul țăranului Ioan Vărvorea (Burbore) denunțat de episcopul Aron din Blaj în primăvara anului 1756, fiindcă lupta pentru credința sa ca și popa Cosma din Deal, o păți mai rău decât acesta: legat în lanțuri fu aruncat în temnița din Sibiu, de aci transportat la Deva «ad perpetuos carceres», apoi la Graț și în fine la Kufstein, unde după vreo 30 ani de chinuri grele a pierit ca și țăranul Oprea Miclăuș din Săliște.

Monument Suveranului. Din inițiativa unui comitet, în frunte cu parohul local Pr. Malec, s'a ridicat în comuna Doroșau de pe malul Nistrului un monument M. Sale Regelui Carol II. Desvelirea monumentului s'a făcut Duminecă în 31 August, de față fiind dl director ministerial Sauciu-Săveanu, I. P. S. Sa Mitropolitul Nectarie al Bucovinei, și alți numeroși distinși asistenți, pe lângă un imponent număr de săteni din loc și din împrejurimi, cărora înaltul prelat li-a ținut o vorbire cu bune și părintești sfaturi. Poporul din Doroșau, ridicând monumentul acesta, dovedește prin faptă loialitatea și credința sa pentru patrie și tron, desmintind svoul despre sentimentele comuniste ale locuitorilor din acele părți.

Asociațiunea la Caransebeș

Caransebeșul istoric și cultural se află în plină pregătire de sărbătoare: Astra, Asociațiunea pentru literatura și cultura poporului român, va veni, la mijlocul lunii Octombrie, în Caransebeș să-și țină adunarea generală în cadrele despărțământului de aici. Manifestarea aceasta, de importanță deosebită, pune în lucrare reorganizarea acestei instituții, care stă sub patronajul prezidenței de onoare a Maiestății Sale Regelui Carol al II.

În vederea bunei reușiri a serbării culturale, P. S. Episcopul Iosif al Caransebeșului s'a constătuit cu intelectualii orașului asupra organizării de primire a oaspeților și de venirea, foarte probabilă, a Maiestății Sale Regelui la Caransebeș.

S'au constituit comitetele de organizare a festivităților; acestea au început funcțiunea sub conducerea unui comitet central, prezidat de Episcopul eparhiei noastre.

Păstrăm în suflete florile de admirație față de templul culturii românești de altădată.

Astra era în ochii noștri adăvrat astru, care ne vărsa razele de nădejde ale zilelor mari ce aveau să vină.

Și atunci, de sigur, n'ar putea fi semn de mândrie pentru noi, dacă ne-am îndepărta de această cetățuie, care a vegheat decenii dearândul la dezvoltarea culturii și a sentimentelor naționale în poporul nostru.

Avem datoria să cinstim și să ne grupăm și pe mai departe în jurul altarului de cultură națională, ear pentru reușita festivităților să dăm la o parte animozitățile personale și considerațiile de partid, prezentându-ne în colaborare armonioasă, care a caracterizat manifestațiile noastre naționale din trecut.

Cu un cuget și un gând să așteptăm aceste zile, care dorim să fie mărețe și memorabile.

AUG. MUNTEAN
membru în comitetul artistic.

Învățăatul *Cristofor* în anul 1557, cu toate drepturile investite unui arhieru. Dintre zidurile de odinioară ale Mănăstirii, numai biserica mai e întreagă, dar în stare slabă și aparține astăzi confesiunii gr. cat. române cu 13 familii. Toate celelalte ziduri, care au fost pe lângă biserică, astăzi sunt ruine. În timpul copilăriei mele încă, într'una din acele ziduri se ținea școală cu copiii mai mici de pe vale. Astăzi sunt numai ruine, căci fiind locul pe un urcuș greoiu, nu s'a mai îngrijit nimeni de ele.

Pe vale mai în sus dela această Mănăstire, ca la 8—9 km., se află a doua Mănăstire dela Geoagiu, căreia îi zic și Mănăstirea dela Râpa Ramețului, așezată la picioarele unor stânci uriașe, printre care abia se deschide o poartă îngustă pentru trecerea văii. La această Mănăstire am făcut o cercetare mai de-a-proape, înainte cu 40 de ani, și am aflat unele lucruri de însemnatate.

Amintesc mai întâi biserica, mică, cu un turn mare lângă ea, astăzi e luată între monumentele istorice ale țării și i-s'a făcut o mică reparație în timpul din urmă, prin care turnul nu s'a mai lăsat, cum a fost din bătrâni, ci s'a cam stălcit. Spre apus

dela biserică se află o clădire veche cu mai multe încăperi, dintre care una mai mare în care se ținea odată școală. Spre mează-noapte se află rămășițele unor ziduri acoperite cu iarbă, unele peste 1 m. lățime.

La intrare în biserică, de-asupra ușii în zidul turnului, se află scobită în piatră următoarea inscripție:

I C + X C

«Dintâi a fost zugrăvită această «Sfântă biserică în zilele lui Matias «Kraiu Văleato... (scris cu litere cirile).

În turnul bisericii la baza unei ferestri, am găsit ziduită o lespede lungărească, pe care erau scobite 9 șiruri de litere cirile în limba slavonă. În primele 4 șire din această inscripție se zice: Pomenește Doamne sufletul robului lui Dumnezeu *Simion*, răposat... Martie în 7, anul 1672, care a dăruit Mănăstirii 6 boi...

Cu adevărat vrednic de pomeneire al nostru strămoș.

În biserică sunt 3 despărțăminte: tindă, naie și altarul numai cu două uși. Zugrăvirea cea mai nouă e din 1809. Sub aceasta însă, s'a găsit o zugrăvitură mai veche, din material mai trainic și mai fin.

Din aceasta veche zugrăvitură, am găsit la sfânta Proscomidie 4 ca-

dre în margini roșii, cuprinzând următoarele 4 pomelnice:

1-ul *Pomelnic*: «Bi Ioan: Pelagia: O: Toader: Măcenica: Petru: Filimon: Nicolae: 4: Koman: Ioana: Iacob: Kiril: Salomie: Mihail: St. Nede: B. Nistor: (4 litere cirile): Mărian».

Al 2-lea *Pomelnic*: «Bi. Ctitorilor Ermonah Gelasie, Ermonah Petronie Ea, Mihail (4 litere cirile) Ioan, Avram, Savu, Anisia, Iacob. Maria & Kirilă, Nicolae, Crăciun Petru, Stefan, Dămlan, Mărie Ana, Mo, Ioan Anuță.

† Ereu, Iancu Mărie, Ereu Nicolae (1 literă cirilă), Ioan, Stefan, Kireana (3 litere cirile), Nicolae, Mărina, Er, Vasile Meletie, Iancu».

Al 3-lea *Pomelnicul* zugrăvit de Po: Bi: Georgie: zugrav: Petru: Z: Ere: Matei Stanca! Șandru: Man (...) Anuța: Ranite: ... Toma: Maria: V.»

«Aceste nume se pomenește de cinstite ori pe care va învrednici Dumnezeu că au zugrăvit și chramul de pomeneire preste an».

Al 4-lea *Pomelnic*: «Po: Bi: Er: Sofronie: Ere: Ioanu: Anuța (2 litere cirile) (. . . .) Ero Mihail: Angelina: Ioanu: Daniil: Maria. Stan. Floarea: (5 litere cirile) Dumitru: Anuța: Erei Mihail Nastas: . . . Ioana: (1 l. cirilă)

Sanda: Toma: Ravu: . . . Măriuța: Ioan: Rusanda: Ioan: Kătălina; (2 litere cirile): Ioan; Bucur: Mihailu:» (Ultimul șir cu 11 litere cirile).

Între obiectele din biserică am găsit următoarele lucruri însemnate:

1. Un *antimis* vechiu, ponosit și sdrănțuit spre mijloc, cu următoarea inscripție cu *litere cirile*:

«Acest dumnezeesc jertfelnic pe carele se săvârșește dumnezeiasca cea fără de sânge și sfințită slujbă,

S'au blagoslovit și sfințit mâna preasfințitului mitropolit *Chir Teodosie*. În zilele prealuminatului și de Christos iubitorului Domn *Constantin Basarabu B. Voevodul* a toată țara românească. Leat (2 litere cirile) 7200 (1692)».

Acest antimis dovedește în ce legături viguroase trăiam pe-atunci cu ierarhia bisericii noastre răsăritene din Țara românească.

Am găsit apoi mai multe cărți vechi bisericesti, pe ale căror fețe sau margini, au însemnat cucernicii călugări deosebite întâmplări de pe vremuri, care servesc astăzi ca neîn-doioase notițe istorice, smerite și primitive, ce-i drept, dar sincere și adevărate. Iată acele cărți și notițe:

Cooperare

— Biserica și „Astra” —

În volumul de curând apărut, *Congresul cultural* al Asociațiunii «Astra» ținut în primăvară la Sibiu, — se expune și cooperarea acestui așezământ cu instituțiile publice din stat și cu alte organizații culturale și social-economice din țară.

Despre colaborarea, dintre Asociațiune și preoțime și învățătorime, pâr. protopop Dr. Patriciu Țiucra dela Timișoara a raportat următoarele:

Necesitatea colaborării Astrei cu Biserica este atât de firească, încât nici nu-mi pot imagina că s'ar putea vorbi de rostul Astrei fără a fi adusă în strânsă legătură cu acțiunea de propagandă religioasă a preoțimii noastre. Preoțimea, ca element de cultură la sate, prin pregătirea și înalta ei misiune de îndrumătoare și povăzuitoare a poporului nostru, este în primul rând chemată a-și da concursul ei moral și intelectual la frumoasa operă de răspândire a culturii în sinul poporului nostru la sate.

Bazat pe acest principiu, de când am avut cinstea de a conduce, în calitate de președinte al despărțământului central județan al Astrei în Timișoara, mi-am dat stîlnia din primul moment a angaja la acțiunea de organizare a Astrei întreaga preoțime din protopopiatul Timișorilor.

Toate cercurile religioase de pe teritoriul acestui protopopiat le am ținut împreună cu cercurile culturale ale Astrei, la care au colaborat și propagandiștii din partea Astrei și preoți din partea Bisericii.

Rezultatul a fost neașteptat de edificător, atât din punct de vedere al promovării vieții religioase morale, cât și al culturii în straturile cele mai largi ale poporului nostru, și a avut darul a ne încuraja în viitor la

o acțiune comună și mai intensivă în scopul acesta.

În consecință recomand ca această colaborare armonioasă între Astra și Biserică să se înfăptuiască și în celelalte despărțăminte, fiindcă roadele acestei colaborări nu pot fi decât avantajoase, atât pentru Astra, cât și pentru Biserică. —

Opera de propagandă culturală a Astrei, în colaborare numai cu Biserica, nu e completă și nu vom putea obține nici când rezultatele dorite, dacă nu vom avea de partea noastră și sprijinul efectiv al învățătorimii. Nu se poate nici vorbi despre o propagandă culturală din partea Astrei la sate fără a avea la această acțiune și concursul moral al învățătorilor noștri.

Dându-mi seama de această împrejurare, ca președinte al despărțământului central județan al Astrei din Timișoara, nu am întârziat nici un moment a face apel călduros și la învățătorimea din acest protopopiat, spre a se înregimenta cu tot sufletul la opera de culturalizare a Astrei la sate.

Toate cercurile culturale și conferențele Astrei le-am organizat în curs de 4 ani cu sprijinul și concursul moral al învățătorilor și al preoților dela sate și cu al altor intelectuali dela oraș.

Acest timp de experiență a fost absolut suficient spre a mă convinge de necesitatea colaborării Astrei și cu Școala, care — pe lângă Biserică — e singura legătură, prin care putem pătrunde în sufletul poporului nostru.

Ritmuri, revistă brașoveană sub direcția dlor Ioan Al. Bran-Lemeny și Ion Focșeneanu, a apărut pentru lunile Iulie—August a. c., cu bogat și interesant material în proză și versuri. Abonamentul 200 lei pe un an. Redacția și administrația: Brașov, str. Ecaterinei 36.

Inaugurarea capelei ort.-rom. în parohia Ghimeș, prot. Oituz

Imediat după preluarea imperiului românesc, la îndemnul I. P. S. Sale, mitrop. nostru Nicolae, s'a organizat, în iud. Ciuc, 4 parohii, în orașele Mercurea, Gheorgheni, Petru Rareș și Ghimeș, renouindu-se ortodoxismul național și în acest județ, întrerupt la anul fatal 1700. Improprietățile cu sesii parohiale, cele dintâi 3 parohii au fost întregite cu preoți titulari, amenajându-se pentru serviciul divin câte-o capelă. În anul 1929, după ce s'au strâns fonduri cu concursul tuturor oamenilor de bine, s'o pus peatră fundamentală noilor biserici din Mercurea-Ciuc și Gheorgheni, iar în Petru-Rareș (Mădefalău) s'a deschis capela în una din sălile corpului de stație C. F. R. pentru săvârșirea serviciului divin.

La 31 August a. c. s'a făcut inaugurarea unei capele ortodoxe și în parohia Ghimeș, tot în corpul edificiului stației, într-o sală, obținută dela «Casa Muncii» C. F. R. pentru căminul cultural «Emil Rebreanu», dar cedată de preș. ei, inv.-dir. Teodor Bujor, pentru capelă.

Serviciul divin a fost celebrat de protopopul tractului Oituz, Pâr. Ion Raftroiu, asistat de preoții R. Ciocan, paroh în Petru-Rareș și adm. par. în Ghimeș și Gh. Gheorghiu din parohie ort. vecină Palanca, dtn Eparhia Romanului, luând parte numeroși public și enoriașii parohiei. Între asistenți am remarcat pe M. Crivăț, inspector la inspecția XII C. F. R. — Bacău, Șt. Giuglea dela control Adjad, Ioan Hamzea, pretorul plasei Frumoasa, șeful gării Ghimeș și a. După stropirea capelei cu apă sfințită, s'a celebrat în sobor Liturghia, la sfârșitul căreia Prot. I. Raftroiu a ținut o pătrunzătoare predică, în legătură cu textul evangheliei zilei: «De vre

să fii desăvârșit, tinere, mergi vinde-ți toate averile și vino după mine!» — reliefând vitalitatea neamului românesc, crescut de biserică dreptmăritoare care azi, după întregirea neamului într-o singură țară, și după 200 de ani de umilități, își cere drepturile răpite în cursul vitregiilor suferite sub stăpânire străină.

Ghimeșul, dela vechea graniță, este simbolul iubirii de neam, căci sub gila lui ascunde rămășițele martirului erou național Emil Rebreanu, strangulat pe front, care adus de a supritorii lui pe frontul român, în 1916, a încercat să treacă la cel «de un sânge și de un neam». Talentatul scriitor L. Rebreanu, fratele, în romanul său «Pădurea Spânzuraților», descrie în genul lui Dostoevski din «Crimă și Pedepsă», lupta sufletească a românilor conștienți duși să lupte pentru o cauză străină.

Epitropul I, dl inv.-dir. Const. Clurdea și întreg consiliul parohial, merită recunoștință că din mijloace modeste au înfiripat capela ort. din Ghimeș. Le dorim să le ajute Dumnezeu, ca în curând să pună și peatră fundamentală noului lăcaș la vechea graniță între Palanca și Ghimeș.

ASISTENT.

Romano-catolicii în Grecia

Din Atena se anunță de curând, că guvernul elen a luat măsuri împotriva preoțimii romano-catolice din Grecia, în urma intensificării propagandei desfășurate.

Toți preoții catolici, cari locuiesc în Grecia au fost invitați de guvern, să nu poarte, atât în timpul slujbei, cât și în particular, o îmbrăcăminte care se aseamănă cu a preoților ortodocși.

Se arată că preoții romano-catolici fac acest lucru spre a câștiga mai ușor încrederea populației simple și a o aduce în sânul bisericii papiste.

1. Pe fața întâi din cartea numită: «Mărgăritare, adică Cuvinte de multe feluri celui dintre sfinți Părințele nostru Ioan arhiepiscopul Țarigradului Zlataust tipărit dela Chr. la 1746 în București», se află însemnate cu litere cirile următoarele:

«Leatu 1762».

† Înștiințare să fie pentru aceasta dumnezeiască carte ce se chiamă Mărgăritu a lui Zlataustu. Că l-am dăruit de pomenire pentru tot neamul la Santa mănăstire ce se chiamă dela Râmeș care este Hramu Nașterea Precistei. Eu smeritul între Eromonahi Antone de loc fiind din Tibru fiind de față aceștia oameni anume Ermonah Calinic Popa Erimie Monach, Silivestru Dascăl Dumitru».

«Iară cine s'ar întâmpla a-l înstrăina dela acest locaș a lui Dumnezeu mai sus numit — Să fie sub blăstămul Sfintelor Soboare ce sunt la Pravila și blăstemele care au fost pe Cain când au ucis pe Avel frate-sau anul mai sus dela Christos 1762, luna Ianuariu în 3 zile».

«Kuviosul Părințele nostru Antonie cel mare».

2. În cartea numită:

«O K T O I U L
ce se zice elenește
P A R A K L E T I H

tipărit la 1750, în sfânta Episcopie a Râmnicului». — pe fața 46, este următoarea notiță cu litere cirile:

«Scris-am eu Silivestru monachu când au stricat necredincioșii mănăstirea dela Râmeș și cea dela Geoagiu la anul 1762, în august în 20 într-o zi Sâmbătă. Spre perirea lor».

3. Într'unul din Minee, la călăul paginilor 508—511, se află cu litere cirile următoarea notiță:

«1756, să se știe că acest Mineiu l-au cumpărat Danu Ioan din Ponor cu douăzeci și patru de numărători fiind el morariu la moara mănăstirii și l-au dat de pomeană aceasta sfântă biserică în veci a lui pomenire să fie și a părinților lui și a tot neamul lui. Scris-am eu Silivestru monach în luna lui Martie în 9 zile și Egumen mănăstirii Râmeșilor au fost popa Chirilă din Gioagiu pe aceea vreme».

4. În altă carte veche, căreia îi lipsește începutul, dar cântăreții bisericii îi zic după tradiție «Obște», — se află cu litere cirile următoarea notiță:

«Aceasta aici am însemnat acest lucru cu jale adevărat când au stricat mănăstirile cea dela Gioagiu și cea dela Râmeș la întâia stricare au fost

număru anilor 1762, iară la a doua stricare văleatul 1785, luna lui Decembrie în 23 zile într-o zi Marți. Scris-am eu Silivestru monachul».

Acesta este timpul de dureroasă aducere aminte, când sub Episcopul Aaron al Blajului (1752—1764) și urmașii săi, Generalul Bukow al Habsburgilor, lucra și cu puterea tunurilor la desbinarea poporului român în cele religioase. Pe acele vremi, dăruimarea a fost soarta tuturor mănăstirilor române din Ardeal, indeosebi ai căror părinți au avut țaria credinței, să se împotrivescă uneltirilor dușmane, cum a fost cazul și la aceste Mănăstiri de pe Valea Geoagiului.

Se vede limpede din acestea, că la Mănăstirea din sus a Geoagiului, numită și «dela Râmeș», a viețuit societatea cucernicilor călugări până către finea veacului al 18-lea, bine organizată cu egumen în frunte. Dar mâna dușmană i-a risipit, nimicind și averile Mănăstirii.

Martorul cel din urmă al acestei risipiri, Silivestru monachul, care a petrecut aici ca monach peste 30 de ani, ia notiță «cu jale adevărat» despre aceasta întâmplare, în adevăr dureroasă pentru Români.

În timpul din urmă s'au mai fă-

cut cercetări în această direcție, despre care cu alt prilej. Acum să mai spun un lucru.

Înainte cu 40 de ani, am întrebat și pe unii bătrâni de aici, care au copilărit și au trăit viața lor întreagă lângă aceasta Mănăstire, să-mi spună dacă știu ceva despre ea din vremile mai vechi. Era încă în viață atunci bătrânul Constantin Dudaș, peste 80 de ani, care mi-a răspuns următoarele:

«Ar fi 70 de ani decând au stricat-o Ungurii. Vezi-că pe vremea aceea prindeau feciorii la cătănie cu funia, și-apoi aici în curtea bisericii scăpau feciorii, că erau tot călugări. Apoi s'au sculat afurisișii de Unguri dela varmeghie și voiau să facă uniți, dar satele Ponor și Mogoș n'au lăsat».

O femeie bătrână, iarăș peste 80 de ani, mi-a răspuns următoarele:

«Eu am auzit pomenindu-se, că Sfântul Ghelasie au venit odată dela «Hopacia» și au intrat în biserică cu cal cu tot și de-atunci nu s'a mai văzut».

«Hopacia» este un fânaț al Mănăstirii în hotarul comunei Ponor. În mijlocul acestui fânaț frumos, este un izvor cu apă bună, căruia poporul îi zice «Fântâna Vlădică», pentru-că

Prin portul asemănător celui al preoților ortodocși, cei catolici au reușit de curând să câștige pentru biserica lor un mare număr de copii ai unor familii de refugiați eleni din Asia Mică.

Copiii au fost trimiși la seminarele romano-catolice din Smirna și Roma.

Guvernul amenință cu expulzarea pe acei preoți cari vor contraveni la aceste dispoziții.

INFORMAȚIUNI

Examenale la Academia teologică „Andreiană”. Sesiunea de toamnă a examenelor (anuale, fundamentale și de corigență) la Academia teologică «Andreiană» va începe în 15 Septembrie a. c. Inscriserile se fac în 26 și 27 Septembrie, iar cursurile vor începe în ziua de 29 Septembrie ora 8 dimineața.

Rectoratul.

CUVÂNTUL REGELUI. În 4 l. c. s'au făcut la Predeal: solemnitatea desvelirii monumentului închinat poetului erou Mihai Săulescu, căzut acolo, precum și proclamarea A. Sale Regale Principelui Nicolae cap al batalionului 4 vânători de munte. La desvelirea monumentului, ridicat de Societatea scriitorilor români celui ce s'a jertfit pentru idealul neamului, M. Sa Regele Carol II a zis: „Să ridicăm sufletele noastre la înălțimea idealurilor la care poezii au vrut să le ridice”.

Circulară ministerială, trimisă organelor de control al învățământului primar, interzice riguroso inspectorilor și revizorilor școlari, cari sânt și autori de manuale, să-și desfășoare lucrările lor în părțile unde-și exercită controlul, sau să impună anumite manuale.

Vlădica dela Mănăstire, fiind apa de parte, a dat odată cu cârja în pământ și 'ndată a ieșit apă. — Spune legenda din popor.

Numele *Ghelasie* în adevăr se găsește între ieromonahii pomelnicului de sus. Se vede, că acest părinte a dus o viață cinstită și neprihănită timp îndelungat la aceasta Mănăstire, încât poporul din loc l-a numit *Sfânt* și la cea din urmă zugrăvire a bisericii (1809), i-au pus chipul între sfinți.

Iată, iubitorilor Frați, la ce serbare de comemorare creștinească, națională, ne-am întrunit noi astăzi, în acest loc frumos de pe valea Geoagiului, mai bine zis de pe aceasta vale a ortodocsiei române, unde în colibilele umile ale Românului, pururea a strălucit lumina lui Christos, pururea a ars candela învățăturilor lui Christos, așa precum puterea sa dumnezească le-a întemeiat pe acest pământ. Iar prin aceste virtuți strămoșești, pururea s'a ținut viu sufletul Românului, în ciuda tuturor năpăstuirilor vremii. Noi suntem dator să lăsăm același duh curat al românismului, ca moștenire fiilor, nepoților și strănepoților, din spiță în spiță.

În vederea acestei întinse salutări, Venerabila noastră Preoțime din acest

Religia în școală. Directoratul ministerial din Timișoara a dat o hotărâre bună, privitor la predarea religiei în școală. Un tată, fără confesiune, și-a introdus în registrul școlar pe un fiu al său tot fără confesiune; prin urmare, copilul ateistului părinte n'a învățat lecțiile din obiectul de învățământ al religiei. La sfârșit de an școlar direcția școlii cere lămurire dela directoratul ministerial, care a răspuns, că școlarul va trebui să repete clasa, pentru a învăța și religia, — copiii fiind obligați cu toții să învețe o religie; ear ateismul nu este recunoscut de lege ca o confesiune.

Prea-prea! Un cotidian din capitală, comemorând pe *Simeon Bărnuț*, a ținut să-i publice și portretul. În Nrul său dela 7 Sept. vedem sub o figură numele de «Simeon Bărnuțiu», (de fapt, clișeu reprezentat pe *Iacob Murășanu* dela Gazeta Transilvaniei); pe semne, că să îndrepte greșala, același ziar tipărește în Nrul dela 10 Septembrie alt portret cu numele de «Simeon Bărnuțiu», — dar nici acesta nu-i Bărnuț, ci e Gheorghe Bariț.

Bancnote nouă de 100 Lei va emite în curând Banca națională a României. Vor circula împreună cu hârtiile vechi de 100 Lei ce se găsesc în circulație. Bancnotele ce se vor emite, poartă stema nouă a țării.

Cărțile școlare. Ministerul instrucțiunii a pus în vedere tuturor direcțiilor de școli să aplice fără restricție art. 180 din Regulamentul de funcționare a școlilor secundare, care prevede următoarele cu privire la procurarea cărților școlare: «Fiecare elev își va cumpăra cărțile, și cele necesare studiului, de acolo de unde îi convine. E strict interzis a obliga pe elevi să-și cumpere cărțile și rechizitele dela anumite librării. Chiar în cazurile când comitetul școlar ar fi înființat un oficiu de librărie în școală, elevii nu pot fi obligați să-și cumpere numai de acolo, oficiul poate convinge pe elevi prin avantajele pe care le oferă, nici într'un chip prin constrângere».

ținut, în frunte cu conducătorul său, P. C. părinte protopop *Iosif Pop*, au ridicat aceasta *Trotă* în amintirea strămoșilor noștri, ca strălucit simbol pentru virtuțile trecutului și strălucit îndemn pentru căile și nădejile viitorului.

Fiii cei buni, prin cinstea și poimenirea ce fac părinților lor, pe sine se înalță, pe sine se onorează. Exprimăm mulțămiri și uram din inimă binecuvântarea cerului, cu spor și cu înflorire, asupra acestui gând curat al Venerabilei noastre Preoțimi.

Iar acum, când Dumnezeuul părinților noștri, înduratu-s'a și de suspinele noastre de veacuri, când în urma unei crunte vijelii de sânge, măsurat-a dreptatea sa sfântă și pentru poporul român, când din schinjuiri și robii ne-a ridicat la libertate; din umiliți și exploatați ne-a făcut stăpâni pe pământul strămoșesc, dar și răspunzători pentru viitor, — să binecuvântăm ceasul îndurării lui și să dăm dovezi la lume, că numai gândirea ce zidește și numai credința ce dă viață, va călăuzi pașii și lucrările noastre pentru întărirea neamului și a țării. Pelângă acestea închei cu-vintele mele cu un *imn* al bisericii noastre străbune:

ȘTIRI LOCALE

Rar jubileu. În ziua de 31 August a. c. s'a sărbătorit jubileul de 50 ani de muncă neîntreruptă, în arta grafică, a culegătorului Ioan Pinciu din Tipografia Arhidiecezană. Născut în Sibiu în anul 1866, — jubilarul a îmbrățișat arta grafică în anul 1880, și dela această dată a exercitat fără întrerupere cinstit și credincios meseria de culegător în tipografia nemuritorului Andrei Șaguna.

I. Pinciu a fost distins în anul 1927 din partea Camerei de industrie și comerț din Brașov cu o diplomă și un premiu de 2500 lei pentru serviciul credincios și neîntrerupt. La jubileul de acum au participat numeroși colegi din Sibiu, Mediaș și Sighișoara, s'au rostit cuvinte înălțătoare și s'au executat frumoase coruri, după care jubilarului i s'a predat cadoul de 2000 lei dăruiti de Uniunea muncitorilor grafici, Cluj. Dorim sărbătoritului mulți ani de sănătate și mulțumire.

CĂRȚI ȘI REVISTE

Manual de Morală Creștină. De curând a apărut în Galați manualul: *Morală Creștină*, pentru clasa VI liceală, de *Moise N. Pacu*, profesor onorar și avocat. Cartea, lucrată conform programei analitice, este aprobată de Ministerul instrucțiunii și de sfântul Sinod. De vânzare la autor, Galați, strada Română Nr. 28, și la principalele librării. Prețul unui exemplar 60 lei.

Viața Săceleană, revistă culturală informativă. A apărut Nr. 8 din August a. c. cu articole privitoare la viața locală. Abonamentul 80 lei pe un an. Redacția și administrația: Satulung-Săcele-Brașov, șos. Regele Ferdinand 801.

Vorbe înțelepte

Cel ce se bucură de nenorocirile altora, a pornit pe calea de a ajunge singur în nenorocire.

«Înțelepții lui Dumnezeu făpturii n'au slujit, fără numai *Făcătorului*. Ci groaza focului bărbătește călcându-o s'au bucurat cântând: prealaudate Dumnezeuul părinților și Doamne bine ești cuvântat!... Amin!

Sadhu-Sundar-Singh

Scopul creațiunii

«La început era Cuvântul și Cuvântul era la Dumnezeu și Dumnezeu era Cuvântul... Toate printr'Însul s'au făcut și fără de Dânsul nimic nu s'a făcut» (Ioan 11, 3).

Eternul Cuvânt-Logos a existat înainte de timp și înaintea universului. Prin El toate lucrurile însuflețite și neînsuflețite au căpătat ființă. Lucrurilor fără de viață le este imposibil a veni la existența lor însăși, sau spre a produce viața ființelor, precum viața singură să producă viață, căci izvorul tuturor viețuitoarelor este Dumnezeu. Precum a dat viață lor, așa a dat și omului, înălțându-l peste ființele create, El «sufală suflare de viață și omul se făcu ființă viețuitoare, Dumnezeu creiă pe om după chipul și asemănarea Lui, și-i dădu sub stăpânire tot pământul».

Iubire și milă

— Meditație —

Domnul Dumnezeu ni-a arătat dovadă de iubirea sa nemărginită, când ni-a dat ce a avut mai prețios, pe Însuș Fiul Său, iubirea întrupată, «căci întru Dânsul locuiește toată plinirea Dumnezeirii trupestă», (Colos. 2, 9).

Ear El «întru ale Sale a venit, și ai Săi pe Dânsul nu L-au primit», (Ioan 1, 11).

El a iubit pe om, chiar și când omul îl omora pe Dânsul. În durerile cumplite, iubirea întrupată pe cruce se ruga pentru lume, cu milă: «Părinte, eartă-le lor, că nu știu ce fac».

Sântem născuți în mijlocul fără-delegilor, și aplecați spre păcat. Dar, avem mijloace de scăpare, căci Dumnezeu ni-a arătat cele ascunse ale înțelepciunii Lui. Ni-a lăsat sfânta *rugăciune*, făcută nu din obișnuință și din marginea buzelor, ci cu toată pocăința din adâncul sufletului.

Pentru a ne căi, trebuie să trecem prin aceleași faze, prin care a trecut fiul risipitor din pilda Mântuitorului. Drumul vieții e cu poticneli, și noi sântem slabi. Ne trebuie ajutor dela Cel ce singur ne poate ridica din prăpație; — dar cum ne va ajuta, fără o reculegere serioasă din partea noastră?

Fiecare din noi este un fel de copil pierdut, căruia îi place să umble în străini, și să împrăstie darurile nemeritate, rupând legăturile cu Părintele său din ceruri.

Cu ruperea aceasta începe calvarul...

Dar, când sântem cufundați în suferința cea mai cumplită, iubirea lui Dumnezeu sădită în orice suflet, face să ni se trezească în minte clipele de viață normală și s'o dorim.

Dumnezeu ne eartă, dacă ne căim: «Greșit-am la cer și înaintea Ta», «Eată-mă învins», zice sfântul Grigorie de Nazianz.

Să iertăm dar și noi, ca să fim iertați; și atunci, când soarele va fi la asfințit, când țărâna își va cere dreptul, sufletul să nu rămâne stinger și trist, ci să aibă parte de-un colțor în corturile dreptilor «în fericirea eternă care e dela Dumnezeu, precum viața trupului e dela suflet», (fer. Augustin). *Ch. Păcurariu.*

1. Scopul lui Dumnezeu prin creațiune nu este a completa unele lipsuri pentru existența Sa, pentru că El este perfect în Sine. El a creiat, fiindcă este în natura Sa de a crea. El dă viață, fiindcă acordare vieții este esența adevărată a puterii și activității Sale. A face fericiti pe oameni prin creațiunea Sa și a da bucuria adevărată prin prezența Sa este din adevărata esență a iubirii Sale. Fericirea o derivăm din creațiune având limitele Sale. Singur Dumnezeu poate să găsească pe deplin nevoile inimilor omenești și să le desăvârșească spre perfecțiune. Dacă oamenilor le lipsește fericirea, ea este rezultatul ignoranței lor sau neascultării și răsvrătirii contra lui Dumnezeu.

2. În lume ființele văzute și nevăzute sânt nenumărate. Printre aceste nenumărate neamuri s'au revelat nenumăratele atribute ale lui Dumnezeu. *Fiecare neam, conform propriei sale capacități, răsfrânge câteva aspecte naturii dumnezeiești.* Chiar și printre păcătoși, iubirea Sa părintească este revelată, fiindcă El le dă ocazie să se căiască și să aibă viața veșnică a păcii și a bucuriei la El.

(Din l. engleză).

Ionel Raftroiu.

Nr. 687/930.

(66) 2—3

Concurs

Pentru întregirea parohiei de cl. II-a Dealu frumos, (Șulumberg), protopopiatul Agnita, se publică concurs cu termen de 30 de zile dela prima publicare în Telegraful Român.

Venitele împreunate cu acest post sunt:

1. Salariul cu întregirea dela stat, conform celor fasonate în coala B.
2. 25¹/₂ jug. pământ eclezie.
3. 12 stg. lemne de foc dela comuna politică, făcute și aduse acasă de credincioși.
4. Până când se va clădi casă parohială, parohia se va îngriji de locuință corespunzătoare, eventual relut de cvartir.
5. Stola uzitată în tract.

Concurenții își vor înainta cererile și documentele convenite subsemnatului oficiu protopopesc în termenul prescrist și, cu prealabila încunoștințare a acestuia, se pot prezenta în parohie pentru a face cunoștință cu credincioșii.

Agnita la 7 August 1930.

Oficiul protopopesc ort. rom. al Agnitei în înțelegere cu consiliul parohial din Dealu-frumos.

Emil Păcală
protopop.

Nr. 408/1930.

(62) 3—3

Concurs

Se publică concurs cu termen de 15 zile dela întâia apariție în Telegraful Român pentru întregirea parohiei vacante Lelese, cu filia Sohodol, din protopopiatul Hunedoara.

Comuna situată la 8 Klm. de gară.

Veniturile parohiale:

- a) Casă parohială corăspunzătoare.
- b) 25 litri grâu și 25 litri cucuruz dela fiecare fum (circa 160 fumuri).
- c) 23 jug. cad. pământ cultivabil.
- d) Salariul dela stat. —

Cererile de concurs se vor înainta oficiului protopopesc ortodox român Hunedoara, în termenul indicat, și candidații se vor prezenta în vre-o Duminecă sau sârbătoare la biserică, spre a fi cunoscuți de către enoriași.

Hunedoara, 7 August 1930.

Oficiul protopopesc ortodox român Hunedoara în înțelegere cu consiliul parohial.

Vasile Oană
protopop.

SPITALUL DE BOLI MINTALE, SIBIU

Nr. 1883/930.

(39) 1—1

Concurs

Spitalul de boli mintale, Sibiu, publică concurs pentru ocuparea postului de **pantofar**.

Reflecții își vor prezenta cererile însoțite de documentele necesare la administrația spitalului până la 25 Septembrie 1930 unde vor putea afla și condițiile de primire.

Sibiu, la 4 Septembrie 1930.

Medic primar:

Dr. Preda
director.

Munteanu
administrator.

Au apărut și se află de vânzare la Librăria Arhidiecezană, Sibiu

Cântări funebreale

pentru cor de bărbați, de:

Dumitru Cunțan

Prețul Lei 30, plus spesele poștale Lei 12.

Redactor responsabil: Dr. George Proca.

Nr. 690/930

(63) 3—3

Concurs repetit

Pentru întregirea parohiei vacante de cl. III-a Benești, protopresbiteratul Agnita, prin aceasta se publică concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în Telegraful Român.

Venitele împreunate cu acest post sânt:

1. Salariul cu întregirea dela stat, conform celor fasonate în coala B.
2. 5 jug. pământ arător și fânaș ca sesiune parohială.
3. Case parohiale cu curte și grădină de pomi și legume. Până la eliberarea acestor case parohiale, locuite până mai sunt în viață de parohul pensionat și soția sa, parohia se va îngriji pentru noul preot de o locuință corespunzătoare.
4. Dela cca 115—120 familii câte 1 mierță (10 l.) grâu.
5. Stola obicinuită în întreg tractul.
6. Lemne de foc contra costul, cât doi proprietari din comună.

Concurenții își vor înainta cererile provăzute cu toate documentele necesare, în termenul deschis subsemnatului oficiu protopopesc și se vor prezenta în vr'o zi de Duminecă sau sârbătoare în parohie pentru a face cunoștință cu poporul și a cânta, predica și eventual celebra în biserică.

Agnita la 11 August 1930.

Oficiul protopopesc al Agnitei în înțelegere cu consiliul parohial din Benești.

Emil Păcală
protopop.

Nr. 688/930

(64) 3—3

Concurs repetit

Pentru întregirea parohiei de clasa II-a Coveș, protopresbiteratul Agnita, prin aceasta se publică concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în Telegraful Român.

Venitele împreunate cu acest post sânt:

1. Salariul cu întregirea dela stat, conform celor fasonate în coala B.
2. Casă parohială în stare bună cu toate dependentele necesare.
3. Sesiune parohială în mărime de 21 jugăre pământ arător și fânaș de cl. I. și în imediata spropiere de comună.
4. Drepturi pentru 4 vite în pășunea societății de pășunat.
5. Stola uzitată în tract.
6. Intrucât statul va socoti la venitele parohiale și câte 1 ferdelă de porumb, parohia se angajază a da în natură de fiecare familie câte 1 ferdelă (20 l.) porumb.

Reflecții îndreptățiți la acest post sânt poftiți ca să-și trimită cererile, provăzute cu toate documentele necesare, în termenul mai suindicat, subsemnatului oficiu protopresbiterat și pe lângă încunoștințarea acestuia, în vr'o Duminecă sau sârbătoare se vor prezenta în parohie pentru a face cunoștință cu poporul și a cânta, predica și eventual a celebra în biserică.

Agnita la 8 August 1930.

Oficiul protopopesc ort. rom. din Agnita în înțelegere cu consiliul parohial.

Emil Păcală
protopop.

Citiți și răspândiți ziarul

Telegraful Român

Nr. 381/1930.

(68) 3—3

Concurs

Se publică concurs cu termen de 30 zile dela întâia apariție în „Telegraful Român” pentru întregirea parohiei vacante Nădăștia superioară cu filia Hășdat, din protopopiatul Hunedoara.

Veniturile parohiale:

- a) 3. jug. 1316 st. p., sesiune parohială,
- b) 15 litri grâu și 15 litri porumb dela fiecare fum,
- c) Stola obicinuită.
- d) Salariul dela stat.

Cererile de concurs se vor înainta oficiului protopopesc ortodox român Hunedoara, în termenul indicat, și candidații se vor prezenta în vre-o Duminecă sau sârbătoare la biserică spre a fi cunoscuți de către enoriași.

Hunedoara, 25 Iulie 1930.

Oficiul protopopesc ortodox român Hunedoara în înțelegere cu consiliul parohial.

Vasile Oană
protopop

Nr. 915/930

(69) 3—3

CONCURS

Pentru întregirea parohiei vacante de cl. III-a Cincșor din protopopiatul Făgăraș se publică concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în Telegraful Român.

Venitele sunt următoarele:

1. Ecleezia sau sesiunea parohială 11 jug. cat.
2. Două jug. cad. de cl. I primit dela expropiere.
3. Lemne de foc dela comuna politică.
4. Un jug. pământ loc de pășunat în composoriat pentru 3 vite și loc de 2 vite dela com. politică.
5. Leafa dela stat.
6. Venitele stolare, conform hotărârii adunării protopopești din 1927.

Concurenții se vor conforma normelor din vigoare, se vor prezenta în parohie spre a face cunoștință cu poporul.

Făgăraș la 25 Aug. 1930.

Oficiul protopopesc în înțelegere cu consiliul parohial.

Nicolae Borzea
protopop.

Nr. 358/1930

(70) 3—3

Concurs

Pentru anul școlar 1930/31 sânt a se conferi:

1. Din fondul protopopesc două burse de câte 2000 Lei pentru studenți dela școale secundare, comerciale, normale și Academia teologică.
2. Din fondul «Ioan și Florica Oncescu» două burse câte 2000 Lei pentru studenți de liceu.

Bursele se dau numai studenților de pe teritoriul protopopiatului Sebeș, și la cele de sub 2 au întâietate cei din parohia Răhău.

Cei în drept să-și înainteze cererile, provăzute cu cartea de botez, certificat școlar, și certificat despre starea materială a părinților, la acest oficiu protopopesc până la 30 Septembrie a. c.

Oficiile parohiale sânt rugate a atrage atențiunea tinerilor asupra acestui concurs.

Sebeș, la 25 August 1930.

Oficiul protopopesc:

Sergiu Medean
protopop.

Nr. 689/930

(65) 3—3

Concurs repetit

Pentru întregirea parohiei de cl. III-a Chirpăr, protopresbiteratul Agnita, se publică concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în Telegraful Român.

Venitele împreunate cu acest post sunt:

1. Salariul dela stat ca întregire pe lângă cele fasonate în coala B.
2. Sesiunea parohială în mărime de 20 jug. și folosirea cimitirului bisericii.
3. Dela fiecare familie de român câte 1 ferdelă (20 l.) porumb sfărâmit și câte 1 mierță (10 l.) dela neorustici. În total cam 90—95 ferdele.
4. Din pădurea comunală 6 stg. lemne de foc și încă de 2 ori atâtea grămezi (sorti) câte primește fiecare familie din comună. Tăiatul și adusul lor privește pe preot.
5. Casă parohială cu supraedificătele necesare.
6. Una zi de clacă cu feciorii și fetele din parohie.
7. Stola uzitată în tract.

Concurenții își vor înainta cererile, instruite conform normelor în vigoare, subsemnatului oficiu protopopesc, în termenul prescrist și, cu prealabila încunoștințare a acestuia, se vor prezenta în parohie în vre-o Duminecă sau sârbătoare pentru a face cunoștință cu poporul, cântând, predicând și eventual celebrând în biserică.

Agnita, la 9 August 1930.

Oficiul protopopesc ortodox-român al Agnitei în înțelegere cu consiliul parohial din Chirpăr.

Emil Păcală
protopop.

Nr. 536/930

(67) 3—3

Concurs

Pentru întregirea parohiilor vacante mai jos arătate, din protopopiatul Zarandului, se publică concurs cu termen de 30 zile, dela prima publicare în Telegraful Român.

1. Blăjeni-Grosuri parohie de cl. III-a
2. Blăjeni-Criș parohie de cl. II-a.
3. Bulzești de jos parohie de cl. III-a, cu filialele Străuț și Ticeu.
4. Grohot parohie de cl. III-a
5. Potingani „ de cl. III-a
6. Tomnatecul de jos parohie de cl. III-a
7. Tomnatecul de sus parohie de cl. III-a

Venitele împreunate cu aceste posturi sunt la toate 1) Salariul dela stat conform coalei B. și

2) Stolele obicinuite.

Case parohiale nu sânt în nici o parohie.

Cererile de concurs, se vor înainta oficiului protop. ort. rom. al tractului Zarand — cu sediul în Brad, fiind toate provăzute cu documentele necesare în termenul regulamentar, iar concurenții se vor prezenta în o Duminecă ori sârbătoare spre a fi cunoscuți de enoriași.

Brad la 1 August 1930.

Oficiul protopopesc ort. rom. în înțelegere cu consiliul parohial.

Ioan Andreiu
protopop

Anunțuri și publicații se primesc cu prețuri cumpătate, la administrația ziarului:

Telegraful Român

Editura și tiparul Tipografiei arhidiecezane.